

א) לקמן מג: [ע"ש],
ב) ונעלה ה: [ע"ש],
ג) ונעלה נד: [ע"ש],
ד) לקמן נא: [תוספתא פ"ז
ע"ש], ט) [שמות כג],
ו) [שמות כג], ז) כ"ל
זכר, ח) [ע"ש תוס' וזכר
על: ד"ה וצטרפה וזכר]
נדה נה. ד"ה שמה ומספוט
ערקין. ה. ד"ה [נפשות],
ט) ש"ק לע"ב, י) ע"י
מהרש"א.

רבינו הגנאל

חומר בשור מבאש כו', עד
מסור לחוש שוטה וקטן
חייב מה שאין כן באש.
חומר באש שהאש מועדת
מתחילתה מה שאין כן
בשור. חומר בבור מבאש
שהבור תחלת עשייתו
לנוק ומסור לחוש שוטה
וקטן חייב. מה שאין כן
באש. חומר באש שדרכה
לילך ולהזיק ומועד לזול
בין ובר הראוי לה כגון
עצים וכיוצא בהן, ובין
דבר שאין ראוי לה, כגון
כלים וכיוצא בהן, מה
שאיין כן בבור. וסומא
כרובו דפטר בגזק לזול
בבור. והיא דלא תני
שהשור חייב בו את
הכלים מה שאין כן בבור,
שיריה כמו ששירי הטמון
שחייב בו השור מה שאין
כן בהמות. והוה מפורש
בפרק הבכוש צ"ל ליד, ו
משנה המדליק את הגדיש
והיו בו כלים ר' יהודה
אומ' ישלם כל מה
שבתוכו, והכמי' אומרי'
אינו משלם אלא גדיש
ושלחטין כו'. ושירי נמי
חומר בשור שחייב בו
שור פסולי המוקדשין מה
שאיין כן בבור. ועיקרו נמי
שור שנתן את הפרה
גדוסי' החם שור פסול
המוקדשין אדם ושור
חייבין ובור פטור, מאי
טעמי' קרא והמת יהיה
לו, במי שהמיתה שלו,
יצא זה שאין המיתה שלו.
נהי הוה שירא, אבל דש
בנירו לא הוה שירא
דשמעין ליה מרקתין
ודרכו לילך ולהזיק.
ודברין פשוטין הן, ולא
הוצרכו לתכבש בנזקים
קצרה אלא להיתם נושין
לעמוד בהן המפורש
להיתם בידו כללות. פסי'
הכשרתי במקצת נזיק
חבתי בתשלומי נזיק כו'.
חיד הכשרתי מקצת נזיק,
חבתי בתשלומי נזיק
הכשר כל נזיק. פ"י היה
הבור חפור ט' טפחי' ובא
הרוספתו לו טפה,
נחתיבתי לשלם נזק אילו
אני חפתי הבור כולו.
וזה כיצד זה חפר בור ט'
כו', ודלא כו' דתניא
החופר בור ט' טפחי' ובא
אחר והשלימו לי טפחי'
האחרון חייב. ר' אומי'
אחר אחרון למיתה אחר
שניה לנזיקין. ואוקמה ר'
פפא למיתה ודברי הכל.
פ"י מרבה בחבילות, מרבה
חבילי עצים לחזק
הדליקה.

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

י.

עין משפט
ג'ר מצוה

פ"א א מ"י פ"ח מה"ל
מקי ממון הלכה א'
סמג ע"ש טו:
צ ב מ"י פ"ב שם הלכה
ז:
צ"א ג ד מ"י שם הלכה י'
סמג ע"ש טו סה טור
ש"ע ח"מ ס' מי סעיף
טו:
צ"ב ה מ"י פ"ד שם הלכה
ז סמג ע"ש טו
טושי"ע ח"מ ס' ש"ע סעיף
ז:
צ"ג ו מ"י פ"ו מהלכות
חובל ומזיק ה"ל די
וע"ש צ"מ מ"ש פ"ה סמג
ע"ש טו טור ש"ע ח"מ ס'
ש"ע סעיף ז:

גליון הש"ס

ג"כ לאתווי כלים. ע"י
לעיל ה ע"ב תוס' ד"ה כי
שמות: תוס' ד"ה שהשור
בו וא"ת ל"ל. ע"י משנת
ח"ס ס' קלו: ב"א"ד ואי
משום וכו'. ע"י וזכר דף
ע"ב ע"ב תוס' ד"ה
וצטרפה:

מה שאין כן באש. אש לא חייב בה שריפת אדם שהיה לו לזכות
ואם כפות הוא המזעיר חייב מיתה וקס ליה דזרעה מיניה
דמפרש לקמן צפרק הכונס לאן לדיך (דף ק"א): וזין שאין ראוי.
לקמן מפרש לה. כל שור דקמני הכא צקין קמיידי ולא צנן ורגל:
חייב זו אש הכלים. אש שיצדק
צנניהה או צנצניהה שהיא תולדה
דקקן. כלים אין ראויין לאש שאין דרך
להסיק בכלים: פלוגמא דרבי יהודה
ורצנן צפרק שור שנגח את הפרה
(לקמן דף ק"ג): אלא לעולם רצנן היא.
ודקשיא לך ליתני חומר שור שחייב
זו את הכלים כו' תנא וישיר: שיר

חומר בשור מבאש חומר באש מבשור חומר
בשור מבאש שהשור משלם כופר וחייב
בשליש של עבד נגמר דינו אסור בהנאה
מסרו לחרש שוטה וקטן חייב מה שאין
כן באש חומר באש מבשור שהאש מועדת
מתחילתה מה שאין כן בשור חומר באש
מבבור וחומר בבור מבאש חומר בבור
מבאש שתחילת עשייתו לנוק מסרו לחרש
שוטה וקטן חייב משא"כ באש חומר
באש מבבור שהאש דרכה לילך ולהזיק
ומועדת לאכול בין דבר הראוי לה ובין
דבר שאינו ראוי לה מה שאין כן בבור
וליתני חומר בשור מבבור שהשור חייב
בו את הכלים מה שאין כן בבור הא מני
ר' יהודה היא דמחייב על נזקי כלים בבור
אי רבי יהודה אימא סיפא חומר באש מבבור
שהאש דרכה לילך ולהזיק ומועד לאכול בין
דבר הראוי לה ובין דבר שאינו ראוי לה מה
שאיין כן בבור דבר הראוי לה מאי יניחו
עצים דבר שאין ראוי לה מאי יניחו כלים
מה שאין כן בבור אי ר' יהודה היא אמרת
מחייב היה ר' יהודה על נזקי כלים בבור
אלא לעולם רבנן היא דתנא וישיר מאי
ישיר דהאי שיר שיר טמון איבעית אימא
לעולם ר' יהודה ודבר שאין ראוי לה לאו
לאתווי כלים אלא לאתווי ליחכה נירו
וסכסכה אבניו מתקיף לה רב אשי ליתני
חומר בשור מבבור שהשור חייב בו שור
פסולי המוקדשין כה שאין כן בבור אי
אמרת בשלמא רבנן היא אידי דשירי הק'
שירי דהאי שיר שיר דש בנירו אי משום
דש בנירו לאו שירא הוא דהתנא שבן דרכו
לילך ולהזיק: הכשרתי במקצת נזיק: תנו
רבנן הכשרתי מקצת נזיק חבתי בתשלומי
נזיק כהכשר כל נזיק כיוצא בחופר בור
תשעה ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון
חייב ודלא כרבי דתניא החופר בור תשעה
ובא אחר והשלימו לעשרה אחרון חייב
רבי אומר אחר אחרון למיתה אחר שניהם
לנזקין רב פפא אמר למיתה ודברי הכל
איכא דאמרי לימא דלא כרבי אמר רב
פפא למיתה ודברי הכל מתקיף לה רבי
זירא ותו ליכא והא איכא מסר שורו לחמשה
בני אדם ופשע בו אחד מהן והזיק חייב היכי
דמי אילימא דבלאו איהו לא הוה מיגמר
פשיטא דאיהו קעביד אלא דבלאו איהו
נמי מיגמר מאי קעביד מתקיף לה רב ששת
והא איכא מרבה בחבילה היכי דמי

חומר בשור מבאש. הא ללא תני שהשור צ"ח משום דהוה בכלל
מסרו לחש"ו דזהכי תלי טעמא דפטור באש:
שירי טמון. דפטור באש ושור ובור חייב ופ"ה כגון צעט שור
צשק מלא כלים ושצנן וכן אש נפל צבור שק מלא תבואה
חייב ולא דק דכל מילי דלאו צעלי
חיים ממעטיס מחמור דבור כמו
כלים כדלמך צ"ב צוקף הפרה (דף מ"ח):
גזי נפל לבור והבאיש מימיו לאחר
נפילה שהוא פטור משום דהוה שור
צור ומיס כלים:
ליחכה נירו וסכסכה אבניו.
גזי דש צנירו פרש"י
משא"כ צבור דלא שייך ציה חזק
קרקע משמע דפ"ה רואה לפרש כן
משא"כ צבור דלא שייך ציה חזק
ניר ואצניס וקשה לפ"י דאש כן היה
יכול להזכיר כמה הזיקות שהאש
עושה דצבר הקצוע ששורף צימו
ושאר דברים הקצועין אלא י"ל
לימכה נירו דחייב אף על פי שאין
רגילות שתזיק אש ניר ואצניס כלל
מה שאין כן צבור דפחות מ' פטור
ממיתה כיון דלאו רגילות להמת
צפחות מ':

שהשור חייב בו פסולי
המוקדשין מה שאין
כן בבור. כדדרשין מוהמת יהיה לו
מי שהמת שלו ופ"ה למה לי שור ולא
אדם תיפוק ליה מוהמת יהיה לו מי
שהמת שלו דפטורין שור פסולי
המוקדשין ח' דמת אסור צהנלה
דדרשין גזירה שוה שם שם מעגלה
ערופה צפרק אין מעמידין (ע"ז כ"ט):
ואי משום שהשער מותר כדלמרינן
צפ"ק דערקין (דף ז') ה"ג שער
שור פסולי המוקדשין מותר כדלמרינן
צצבורות פ"ג (דף כה). ואפילו הכי
כיון שעיקרו אסור תשבי אין המת
שלו וי"ל דוהמת יהיה לו משמע
צשור ולא ממעטי מיניה אדם תדע
מדפרינן צפ' הפרה (לקמן כ"ג): ואיפוך
אלא פירוש והמת יהיה לו דשור
נדרוש למי שהמת שלו והיכי מני
למימר הכי והא צשור משלם כופר
ואע"פ שאין המת שלו אלא על
כחך לא חיששין צהכי דפרשישית
דאשור קאי ובלאו הכי לא קשיא מידי
למאי דפרשישית לעיל דשור ולא אדם
איצטרין לעד ולנכרי הקניו לישראל
שנפל לבור דההוא שרי צהנאה:
אחרון חייב. גם חזקין ורשאון
פטור מכולם וצפ' הפרה

(לקמן נ"א). מפרש טעם דכתיב כי יכרה
אחד ולא שנים לחיוב צתרא אחי ולא
קמא דלמך קרא והמת יהיה לו ההוא
דקא עביד שיעור מיתה:
ורגו ליבא. וא"ת נהי נמי דאיכא
טובא אטו כי רובלא ליתשיב
ולזיל וי"ל משום דדחיק לזוקמי מתני'
דלא כרבי או כרז פפא ולמיתה והיה
יכול להעמיד צניזקין וא"ת ולזוקמי
כגון שלא היה צו הבל למיתה ולא
הבל לניזקין שהיה רוחבו יתר על עומקו וצא
אחר וסייד וכייד דמודה רבי דהאחרון חייב צין
למיתה צין לניזקין כדלמך רבי פפא
צפרק הפרה (לקמן דף ק"ג). וי"ל דאין זה
מקצת נזיק דאחרון עבד הכל:
בגון פפא בר אבא. מפרש רש"ס דנקט פפא
צר אצל לפי שלסתם צני אדם הוא שאלו
לכל הצא מאליו לישב עליה כי סתם
ספסל עשוי לכך והיו כמותה מתמת
מלאכה אצל פפא צר אצל שהוא משונה
וכד משאר צני אדם סתמא אין שאלו לו
ולפי צ"ל כגון פפא צר אצל אכולהו קאי
מדקאמר צצמון דל"ל אי לאו את הוה
יתבינן פורתא וקיימין משמע דאם היה
נשבר היו חייבין ומייהו לפי המסקנא דמשני
דצהדי דקסמן עלייהו אין צריך לפרש
דחייב אלא אחרון בלבד ומתוך כך פטר
ארבעה צני אדם שישבו על ספסל אחד
של אלמנה ושצרוהו והר"ר עזריאל חייב
לשלם ור"ת מפרש דנקט פפא צר אצל
משום דקאמר צצמון דכחו נגופו דמי
ודוקא פפא צר אצל שהוא אדם כדו
ומתוך כדו מונען לעמוד אצל שאר צני
אדם שאין כצדיקין כל כך ואין סמיכתן
מעבד מלעמוד אינהו נמי פשעו שלא
עמדו וכו' חייבין ולפי זה צריך לומר
דכד פפא עצמו ותו ליכא:

הבל לניזקין שהיה רוחבו יתר על עומקו וצא
אחר וסייד וכייד דמודה רבי דהאחרון חייב צין
למיתה צין לניזקין כדלמך רבי פפא
צפרק הפרה (לקמן דף ק"ג). וי"ל דאין זה
מקצת נזיק דאחרון עבד הכל:
בגון פפא בר אבא. מפרש רש"ס דנקט פפא
צר אצל לפי שלסתם צני אדם הוא שאלו
לכל הצא מאליו לישב עליה כי סתם
ספסל עשוי לכך והיו כמותה מתמת
מלאכה אצל פפא צר אצל שהוא משונה
וכד משאר צני אדם סתמא אין שאלו לו
ולפי צ"ל כגון פפא צר אצל אכולהו קאי
מדקאמר צצמון דל"ל אי לאו את הוה
יתבינן פורתא וקיימין משמע דאם היה
נשבר היו חייבין ומייהו לפי המסקנא דמשני
דצהדי דקסמן עלייהו אין צריך לפרש
דחייב אלא אחרון בלבד ומתוך כך פטר
ארבעה צני אדם שישבו על ספסל אחד
של אלמנה ושצרוהו והר"ר עזריאל חייב
לשלם ור"ת מפרש דנקט פפא צר אצל
משום דקאמר צצמון דכחו נגופו דמי
ודוקא פפא צר אצל שהוא אדם כדו
ומתוך כדו מונען לעמוד אצל שאר צני
אדם שאין כצדיקין כל כך ואין סמיכתן
מעבד מלעמוד אינהו נמי פשעו שלא
עמדו וכו' חייבין ולפי זה צריך לומר
דכד פפא עצמו ותו ליכא:

מאי